

Řešení střetů zájmů v území IV: ochrana životního prostředí v řízeních podle horních předpisů

Jakub Hanák

1 MP904Zk Právo životního prostředí II - podzim 2022

- Řešení střetů zájmů v území IV: i) Ochrana životního prostředí v řízeních podle horních předpisů. – 16. 11. 2022
- foto vlastní nebo www.pxhere.com

Nejde pouze o těžbu nerostů

Geologický průzkum

Hydrogeologické práce

Zásobníky plynu

Hloubení jam a ražení tunelů

HORNICKÉ ČINNOSTI (§ 2 ZHČ) MJ.:

- a) vyhledávání a průzkum ložisek vyhrazených nerostů,
- b) otvírka, příprava a dobývání výhradních ložisek,
- f) zvláštní zásahy do zemské kůry - zřizování, provoz, zajištění a likvidace zařízení pro
- a) uskladňování plynů nebo kapalin v přírodních horninových strukturách a v podzemních prostorech (podzemní zásobníky plynů a kapalin),
- b) ukládání radioaktivních a jiných odpadů v podzemních prostorech,
- c) průmyslové využívání tepelné energie zemské kůry s výjimkou tepelné energie vody vyvedené na povrch,
- d) ukládání oxidu uhličitého do přírodních horninových struktur.
- g) zajišťování a likvidace starých důlních děl,

ČINNOSTI PROVÁDĚNÉ HORNICKÝM ZPŮSOBEM (§ 2, 19 A 20 ZHČ) MJ.:

- a) dobývání ložisek nevyhrazených nerostů,
- b) těžba písků v korytech vodních toků a štěrkopísků plovoucími stroji,
- d) práce na zpřístupňování jeskyní a práce na jejich udržování v bezpečném stavu,
- f) vrtání vrtů s délkou nad 30 m pro jiné účely než k činnostem uvedeným v § 2 a 3,
- i) podzemní práce spočívající v hloubení důlních jam a studní, v ražení štol a tunelů, jakož i ve vytváření podzemních prostorů o objemu větším než 300 m krychlových horniny.

Východiska

Těžba je pro Tlustec jediným řešením, hlásá spolek z Brniště

6. března 2021 18

Jediným řešením pro kopec Tlustec je jeho dotěžení a rekultivace. Tuto myšlenku chce ve veřejném prostoru prosazovat nově vzniklý spolek Pro Tlustec.

MUNI
LAW

3 MP904Zk Právo životního prostředí II - podzim 2022

Proti těžbě např:

- https://www.idnes.cz/usti/zpravy/obec-vroutek-tezba-kaolinu-nesouhlas-surovina-keramika-nakladni-automobily-hluk-prach-negativni-dopa.A190719_134113_usti-zpravy_pakr
- https://www.irohlas.cz/zpravy-domov/dul-bilina-tezba-mzp-ministerstvo-zivotniho-prostredi_1907301324_mpr
- https://www.idnes.cz/zlin/zpravy/sterkopisek-tezba-ochrana-vodni-zdroj-zivotni-prostredi.A220621_670259_zlin-zpravy_jfuk
 - podrobně (včetně plného znění rozhodnutí úřadů a rozsudku Krajského soudu): - <https://vak-hod.cz/aktuality/petice-tezba-sterkopisku-uh-ostroh/>

Podpora těžby

- https://www.idnes.cz/liberec/zpravy/tlustec-spolek-tezba-brniste.A210305_002206_liberec-zpravy_jape

Východiska (2)

Chceme-li rychlodráhy, jsou potřeba lomy. Není materiál, varují geologové

neděle 30. června 2019 126

V Česku se již přes třicet let neotevřel jediný nový kamenolom. Podle Josefa Godányho a Petra Rambouska z České geologické služby je to špatně. „Dnes kompromis nejdou a zákony nadřazují ochranu přírody,“ uvádí v rozhovoru pro MF DNES. Pokud to tak bude dál, bude se materiál muset dovážet, tvrdí.

4 MP904Zk Právo životního prostředí II - podzim 2022

Libereckému kraji ubývají kamenolomy, cena stavebního materiálu roste

5. listopadu 2022 8:12

Liberecký kraj přichází o kamenolomy. To výrazně zvyšuje cenu stavebního kamene. Těžaři proto apelují, aby se úřady nebránily otevření nových ložisek.

Těžba čediče na kopci Tlustec | foto: Ota Bartovský, MAFRA

Na území Libereckého kraje se musí otevřít nové kamenolomy, jinak nebude z čeho stavět silnice, v kostce apeluje Těžební unie.

MUNI
LAW

ZDROJ: https://www.idnes.cz/liberec/zpravy/kamenolomy-zvyseni-cen-zdrazovani-tezari-nova-loziska-kamen.A221102_164720_liberec-zpravy_jape

CITACE

- „Během pěti až deseti let hrozí stavební surovinová krize,“ varuje ložiskový geolog Josef Godány z České geologické služby (ČGS). Z údajů organizace vyplývá, že do sedmi let se polovina z 222 využívaných kamenolomů dotěží. U ložisek šterkopísků je bilance ještě horší – v daném horizontu se vyčerpá 103 ze 178 využívaných ložisek.
- „Velká část využívaných ložisek těchto surovin byla geologicky ověřena v 70. a 80. letech minulého století a z těchto období pocházejí i mnohá těžební povolení,“ říká Martin Netoušek (jeden z vyučujících předmětu Horní právo – pozn. JH) z těžební firmy Českomoravský šterk. I v případě, že těžař žádá o pokračování či rozšíření těžby ve stávajícím lomu, trvá povolovací proces až deset let.
- Ekologické organizace obvykle za největší problém považují těžbu hnědého uhlí. Na těžbu kameniva a stavebních surovin se například Hnutí Duha dívá smířlivěji. „Tam opravdu jde dosáhnout toho, aby těžba nepoškozovala životní prostředí a dotěžené lomy byly naopak prospěšné pro ochranu přírody. Vytvářejí se zajímavé podmínky pro netypické druhy rostlin,“ říká mluvčí hnutí Jiří Koželouh.
 - https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/sterk-pisek-rozhovor-stavebni-materialy-kamen.A190626_143722_ekonomika_rts

Východiska (3)

- neobnovitelný a **nepřemístitelný přírodní zdroj**
 - horniny jsou složkou životního prostředí (§ 2 ZoŽP)
 - vzácné nerosty, vědecky nebo kulturně hodnotné nerosty lze vyhlásit za zvláště chráněné (§ 51 ZOPK): neaplikovatelné
 - povinnost státu šetrně využívat přírodní zdroje (čl. 7 Ústavy)
- **těžba nerostů je předpoklad výroby a dalších ekonomických aktivit**
 - Využívání místních nerostných zdrojů a vod je reálnou podmínkou udržení chodu naší společnosti (SPŽP 2012-2020)
 - „Logickou rolí horního práva je umožňovat ochranu i hospodárné využívání ložisek nerostných surovin.“(Surovinová politika)
 - „konflikt ochrany ŽP a průzkumných, těžebních a zpracovatelských aktivit“: ohrožení v SWOT (Surovinová politika)

Dopady těžby nerostů na životní prostředí

Zábor půdy

- dočasný
- skrývána ornice

Znečištění ovzduší

- lze omezit

Hrozba pro vody

- prostor pro akumulaci vod

Hlučnost

- lze omezit

Přeměna krajiny

- nová pěknější krajina

Zásah do biotopů

- transfery
- ojedinělá krajina

Odpady z těžby

- využít při rekultivaci

Havárie

- BAT

Veřejný & soukromý zájem

- Nerostné bohatství představuje majetkový zájem státu; k těžbě nerostného bohatství uděluje stát oprávnění. ... I když hornickou činnost provádí soukromé těžební organizace, je tato činnost **prováděna za účelem naplnění veřejného zájmu státu na řádném využívání nerostného bohatství**, a to na základě řady oprávnění udělených státem a za současného státního dozoru.
 - Konf 8/2016-63

- V první řadě platí, že zájem na řádném využívání nerostného bohatství je zájmem veřejným. Jak uvedl NSS např. v rozsudku 4 As 68/2008-138 (publikován pod č. 2254/2011 Sb.NSS), i když je hornická činnost prováděna v rámci podnikatelské činnosti, je též naplněním veřejného zájmu státu na využívání nerostného bohatství. (KS v Brně 31 A 112/2020-404)

Veřejný & soukromý zájem (2)

– Oproti vyvlastnění za účelem rozvoje infrastruktury, která je budována ve veřejném zájmu a slouží celé společnosti, je těžba nerostů dle současné právní úpravy především podnikatelskou činností soukromých osob. Z článku 7 Ústavy **nelze**, na rozdíl např. od obecného veřejného zájmu na ochraně životního prostředí, **dovodit paušální závěr o ústavně chráněném veřejném zájmu na těžbě vyhrazených nerostů**. ... je těžbu nerostů třeba považovat spíše za činnost, o jejímž přínosu z hlediska veřejného zájmu je možné **polemizovat**.

– NSS 2 As 196/2016-133

8 MP904Zk Právo životního prostředí II - podzim 2022

MUNI
LAW

- „Nejvyšší správní soud pro úplnost uvádí, že zmiňovanou novelu (č. 498/2012 Sb.) protiústavní neshledává. Oproti vyvlastnění za účelem rozvoje infrastruktury, která je budována ve veřejném zájmu a slouží celé společnosti, je těžba nerostů dle současné právní úpravy především podnikatelskou činností soukromých osob. Z článku 7 Ústavy nelze, na rozdíl např. od obecného veřejného zájmu na ochraně životního prostředí, dovodit paušální závěr o ústavně chráněném veřejném zájmu na těžbě vyhrazených nerostů. Stát jako vlastník těchto nerostů má pouze povinnost dbát o jejich šetrné využívání a respektovat tuto prioritu ve své vlastní činnosti (Bahýľová, L. a kol. Ústava České republiky. Komentář. Praha : Linde, s. 133).“ In: NSS 2 As 196/2016-133

Koncepční nástroje

– Aktualizovaná státní energetická koncepce (2015)

- předpokládá mj. významný pokles podílu hnědého uhlí na struktuře primárních energetických zdrojů

– Státní politika životního prostředí České republiky 2030 s výhledem do 2050

- příležitost: uvážlivé rekultivace → mezi mizející stanoviště patří překvapivě i ta podmíněná lidskou činností blokující přirozenou sukcesi (prostory těžby)
- těžba vždy představuje významný zásah do krajiny a dotčených ekosystémů → těžební činnost postupně klesá, čímž se snižují i její dopady
- dopady těžby jsou minimalizovány environmentální a báňskou legislativou

Aktualizovaná státní energetická koncepce 2015

- Ve struktuře PEZ roste podíl obnovitelných a druhotných zdrojů energie, především biomasy a odpadů, protože se jedná o významné tuzemské energetické zdroje. Naopak podíl dalšího, a v současné době rozhodujícího tuzemského zdroje, kterým je kvalitní hnědé uhlí, do roku 2025 významně klesá, a to především v důsledku transformace a modernizace energetiky. Klesající trend po roce 2025 je dále způsoben klesající těžbou. Mezi roky 2035 až 2040 pak dochází k dalšímu významnějším poklesu využití hnědého uhlí, následně by měla být jeho spotřeba již stabilizována na úrovni, kterou je ze strategického pohledu žádoucí udržet dlouhodobě, tedy i za horizont roku 2040. Hnědé uhlí částečně nahradí zemní plyn, proto se dá očekávat nárůst podílu tohoto zdroje.

SPŽP 2030

- Omezování těžby štěrkopísků v nivách toků z důvodu možného znečištění vody a ohrožení infiltrační schopnosti.
- V současnosti jsou v ČR těženy energetické suroviny (v roce 2018 hnědé uhlí 39,2 mil. t, černé uhlí 4,1 mil. t), neenergetické suroviny (v roce 2018 byly nejvíce těženy vápence, vč. cementářských surovin 11,8 mil. t, kaoliny 3,6 mil. t, písky sklářské a slévárenské 1,3 mil. t.) a stavební suroviny (stavební kámen 41,3 mil. t., štěrkopísky 20,5 mil. t, cihlářské suroviny 2 mil. t a dekorační kámen 0,4 mil. t). Dopady těžby, úpravy a spotřeby nerostných surovin na životní prostředí jsou v ČR minimalizovány environmentální a báňskou legislativou, která mj. nařizuje těžebním společnostem rekultivovat území dotčená těžbou a vytvářet pro tuto rekultivaci finanční rezervy. Plocha ovlivněná těžbou se od roku 2001 postupně snižuje, současně narůstá množství rekultivovaných ploch. V roce 2017 bylo v ČR 475 km² dosud

nerekultivovaných ploch, v roce 2001 jich bylo 825 km² . Naproti tomu v roce 2017 bylo v ČR 249 km² rekultivovaných ploch a v roce 2001 pouze 155 km.

- Těžba surovin v ČR má dlouhodobou tradici a umožnila průmyslové zaměření země. Materiály získané těžbou surovin míří prakticky do všech odvětví ekonomiky. Těžební činnost v ČR postupně klesá, čímž se snižují i její dopady na životní prostředí. V roce 2000 činila celková těžba nerostných surovin 143,8 mil. t, v roce 2007 to bylo 156,7 mil. t a v roce 2018 již jen 126,2 mil. t. V největším objemu se v ČR těží stavební suroviny (59,8 mil. t v roce 2017; v roce 2018 je to 64,1 mil. t), přičemž vývoj jejich těžby je úzce spjat s vývojem stavební výroby.

Surovinová politika ČR

- schválena v červnu 2017, práce na doplnění
- **závaznost pro rozhodování:** § 24 odst. 2 HZ; § 4a odst. 6 ZGP
 - podpora nových environmentálně šetrných moderních průzkumných a těžebních metod
 - minimalizace dopadů těžby nerostných surovin na životní prostředí a na lidské zdraví
 - pokračování v trendu postupného omezování těžby v chráněných územích přírody
- **regionální surovinové politiky**

Surovinová politika České republiky v oblasti nerostných surovin a jejich zdrojů

- dostupná zde: <https://www.mpo.cz/cz/stavebnictvi-a-suroviny/surovinova-politika/statni-surovinova-politika-nerostne-suroviny-v-cr/nova-surovinova-politika-v-oblasti-nerostnych-surovin-a-jejich-zdroju---mpo-2017--229820/>
- stanovisko k posouzení vlivů: zde http://portal.cenia.cz/eiasea/detail/SEA_MZP244K

§ 14d HZ:

(1) Surovinová politika v oblasti nerostných surovin a jejich zdrojů (dále jen „surovinová politika“) je strategickým dokumentem vyjadřujícím cíle státu při využití a ochraně nerostného bohatství a ostatních nerostných zdrojů. Surovinová politika je přijímána nejvýše na období 25 let.

(2) Surovinová politika je podkladem pro výkon státní správy v oblastech průzkumu ložisek nerostných surovin, ochrany nerostného bohatství a stanovení dobývacích prostorů a jedním z podkladů pro politiku územního rozvoje a územně plánovací dokumentaci.

Závaznost (mj.)

- Včleněním pojmu státní surovinové politiky do ustanovení § 4a ZGP se tento koncepční dokument stává ze zákona závazným kritériem pro posuzování a rozhodování orgánů státní správy o využití nerostných surovin a jejich zdrojů (NSS 7 As 59/2009-142).
- důvodová zpráva k novele horního zákona: Explicitní zakotvení Surovinové politiky jako podkladu pro výkon státní správy v horním zákoně podtrhne její postavení v českém právním

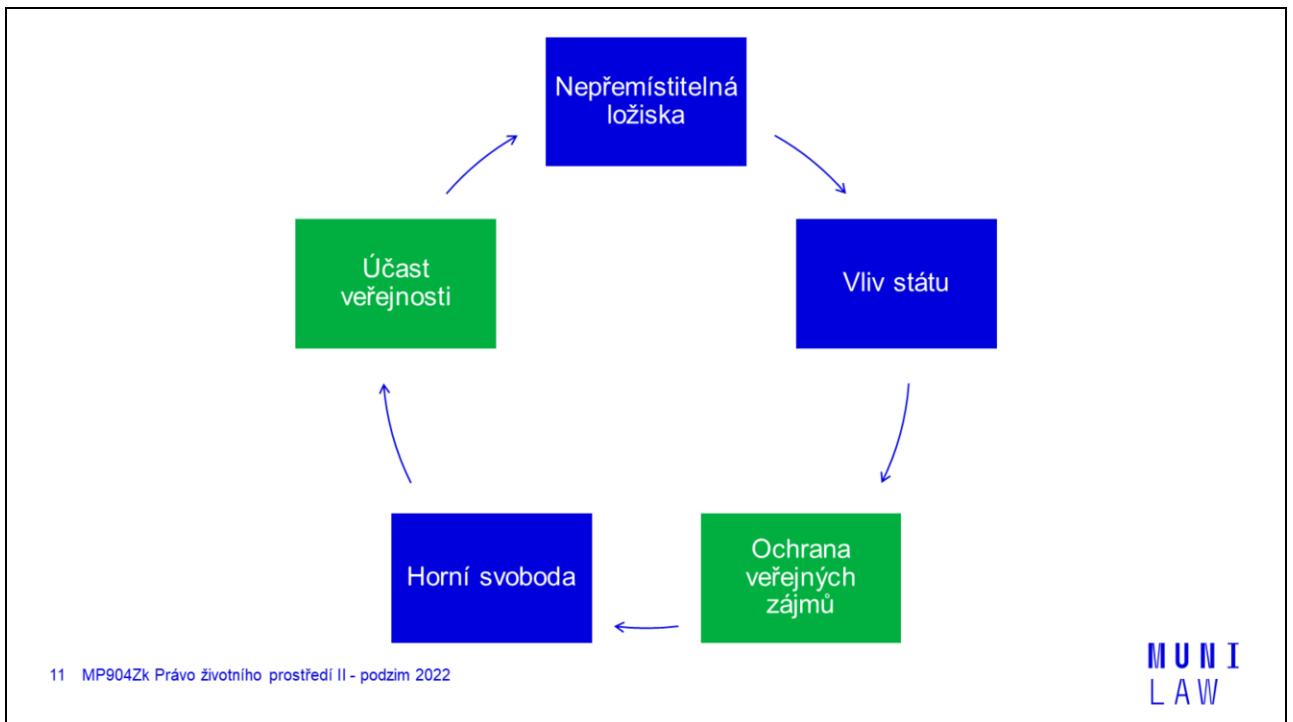
řádu.

Vlivy na ŽP

- ... v důsledku implementace SURPOL je možné vlivy na životní prostředí a veřejné zdraví očekávat především při realizaci těžebních aktivit a budování infrastruktury pro těžbu a využití surovin. Rovněž je možné počítat s určitým pozitivním vlivem na přírodu a krajinu v případě zkvalitnění systému i používaných technologií při zahlazování následků těžební činnosti.
- výběr podmínek:
- při zpracování projektových dokumentací všech stupňů a úrovní, včetně plánů sanace a rekultivace (revitalizace) území dotčených těžbou zajistit spolupráci s příslušnými orgány ochrany zemědělského půdního fondu a ochrany přírody již v období přípravy záměru z důvodu možnosti uplatnění kombinace podpory spontánní sukcese, řízené sukcese, konkrétních způsobů biologické rekultivace (zalesněním, či zpětně do ZPF) a rozvoji náhradních a hodnotných biotopů.
- aby záměry byly primárně umístěny či trasovány s respektováním environmentálně cenných partií a předmětů jejich ochrany, především zvláště chráněných území
- v případě pokračování těžby hnědého uhlí na dole Bílina zachovat odstupovou vzdálenost 500 m od zastavěného území.
- zachovat územní ekologické limity na dole ČSA a zásoby hnědého uhlí za těmito limity považovat pouze za rezervu pro budoucí generace.
- u opouštěných těžebních prostorů preferovat přírodě blízký způsob rekultivace, tj. využívat přírodních procesů pro dosažení reliéfově a biotopově různorodého prostředí, které výhledově bude plnit významné ekologické funkce v krajině.

Regionální surovinové politiky:

- např. aktuálně https://portal.cenia.cz/eiasea/detail/SEA_KVK015K?lang=cs

Programové prohlášení vlády (2022)

- Obce, kraje i stát získají díky zdanění těžby více peněz z dobývání nerostných surovin na svém území. Pamatovat budeme i na přilehlé obce.
- Limity těžby uhlí jsou pro nás konečné a neprolomitelné.
- V roce 2022 předložíme novelu zákona o ochraně zemědělského půdního fondu s cílem začlenění krajinných prvků do zemědělské krajiny, zpřísnění záborů kvalitní zemědělské půdy a podpory přirozené obnovy území po těžbě nerostných surovin.

Programové prohlášení vlády (6/2018)

- Budeme důsledně hájit vlastnické, ekonomické a environmentální zájmy státu při využívání ložisek nerostných surovin České republiky, především strategických surovin.
- Prověříme možnost těžby a zpracování lithia prostřednictvím státního podniku DIAMO. Cílem je, aby maximální efekt z těžby všech nerostných surovin zůstal v rukou státu. V tomto smyslu neprodleně upravíme Surovinovou strategii České republiky a následně také příslušnou legislativu, především horní zákon a geologický zákon, včetně zvýšení poplatků za těžbu některých druhů nerostných surovin tak, aby odpovídaly měnícím se podmínkám na trhu a co nejvyššímu efektu pro stát. Rovněž zajistíme, aby do regionů postižených těžbou směřoval vyšší podíl z těžebních poplatků.
- Zachováme stávající těžební limity hnědého uhlí.

Programové prohlášení vlády (2013-2017)

- Vláda neumožní další průzkum a následnou těžbu zlata ani pokračování průzkumu a následnou těžbu břidlicových plynů na území České republiky. (3.4)
- Současně vláda zachová energetické suroviny pro budoucí generace a obhájí zájmy státu při stanovení podmínek těžby a využití nerostů. 3.5

Institucionální zabezpečení

- **Ministerstvo životního prostředí (MŽP)**
 - výkon státní geologické služby, ochrana horninového prostředí (včetně ochrany nerostných zdrojů), geologické práce a ekologický dohled nad těžbou
- **Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO)**
 - tvorba surovinové politiky, využívání nerostného bohatství, těžba, úprava a zušlechťování ropy a zemního plynu, radioaktivních surovin, rud a nerud
- **orgány státní báňské správy**
 - povolování hornické činnosti a činnosti prováděné hornickým způsobem
- **krajské úřady**
 - součinnost, rozhodování o zásahu do vlastnického práva (geologické práce)

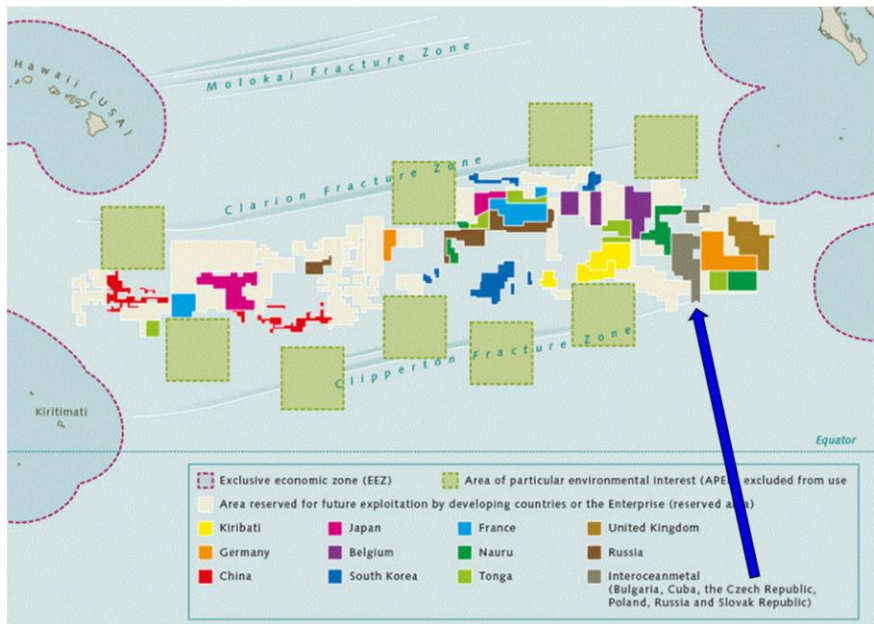
We operate Johann Gregor Mendel Czech Antarctic Station

13 MP904Zk Právo životního prostředí II - podzim 2022

- <https://carp.sci.muni.cz/>

Prameny právní úpravy: svět

- Zakazuje se každá jiná činnost týkající se nerostných zdrojů, než je **vědecký výzkum.**
 - Čl. 7 Protokolu o ochraně životního prostředí ke Smlouvě o Antarktidě (č. 42/2005 Sb. m. s.)
- „Zakazuje se vyhledávání, průzkum a těžba nerostných zdrojů v Antarktidě **s výjimkou vědeckého výzkumu** nerostných zdrojů prováděného na základě povolení.“
 - § 5 zákona č. 276/2003 Sb., o Antarktidě
 - = tj. povolen pouze geologický výzkum

15 MP904Zk Právo životního prostředí II - podzim 2022

MUNI
LAW

Těžba v oblasti mořského dna za hranicemi národní jurisdikce

- Surovinová politika: Záměrem ČR v této oblasti je setrvat v aktivitách ISA a Interoceanmetal a zůstat tak v týmu, který se podílí na vědecko-výzkumném bádání špičkové světové úrovně. Ve střednědobém horizontu je cílem podílet se na využívání konkrétních, resp. kovů v nich obsažených, ku prospěchu českého průmyslu, který je dosud v oblasti kovových komodit zcela odkázán na dovoz potřebných komodit.
- <http://www.iom.gov.pl/index.php> - Interoceanmetal Joint Organization
- <http://www.mpo.cz/cz/stavebnictvi-a-suroviny/surovinova-politika/suroviny-morskeho-dna/aktivity-ceske-republiky-v-oblasti-vyuzivani-nerostnych-zdroju-z-oceanskeho-dna--5270/>

Prameny právní úpravy: svět (2)

- zákon č. **158/2000 Sb.**, o vyhledávání, průzkumu a těžbě nerostných zdrojů z mořského dna a o bezpečnosti činností v odvětví ropy a zemního plynu v moři
- Všechna práva na zdroje Oblasti náleží **lidstvu jako celku**, jehož jménem působí Úřad. Tyto zdroje nepodléhají zcizení. Nerosty získané z Oblasti mohou být zcizeny pouze v souladu s touto Částí a s pravidly, předpisy a postupy Úřadu: viz čl. 136 an. Úmluvy o mořském právu (č. 240/1996 Sb. m. s.)

Prameny právní úpravy: EU

- **dobývání:** směrnice 94/22/ES o podmínkách udělování a užívání povolení k vyhledávání, průzkumu a těžbě uhlovodíků
- **těžební odpady:** směrnice 2006/21/ES o nakládání s odpady z těžebního průmyslu
- směrnice 2009/31/ES o geologickém ukládání oxidu uhličitého
- bezpečnost práce a nakládání s výbušninami

- **nepřímo:** směrnice EIA, průmyslových emisích apod.

Prameny právní úpravy: ČR

1. dlouhá historie horního práva
2. nakládání s přírodními zdroji spadá pod svrchovanost státu → upraveno převážně na národní úrovni
3. uplatnění vlivu státu jako vlastníka nerostného bohatství
4. zajištění rovnováhy s ostatními veřejnými zájmy (zejména ochranou životního prostředí) včetně zapojení občanů

Prameny právní úpravy: ČR (2)

- zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství: horní zákon (**HZ**)
- zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě (**ZHČ**)
- zákon č. 62/1988 Sb., o geologických pracích (**ZGP**)
- množství prováděcích předpisů
- **související předpisy**: složkové a průřezové předpisy práva ŽP – viz dále

Environmentální ochrana

- Legislativa z oblasti ochrany životního prostředí je pro surovinový průmysl nesmírně důležitá. Dodržování platných norem ochrany životního prostředí je nezbytným předpokladem pro úspěšné a celospolečensky akceptovatelné využívání nerostného bohatství. **Současně je žádoucí, aby uvedené normy stanovovaly realistické a dlouhodobě neměnné podmínky pro těžbu a zpracování nerostných surovin** a podporovaly šetrné využívání nerostného bohatství za využití nejmodernějších metod a nejmodernějších dostupných technologií.

– Surovinová politika, s. 68.

Ale ...

- „Jedním z důvodů, proč nerostné bohatství vyžaduje speciální právní úpravu, je potřeba zákonného řešení střetu zájmů na využití ložiska ve vlastnictví státu se zájmem na využití pozemku v soukromém vlastnictví, který je nad ložiskem. Problém je obtížnost řešení tohoto střetu, protože **občané nevěří, že horní právo jim zaručuje spravedlivé vypořádání před zahájením těžby**, a nevěří ani tomu, že využívání nerostného bohatství je ku prospěchu země a regionu, a že může být přínosem i pro ně samé.“

– Ing. Martin Štemberka, Ph.D., předseda ČBÚ

Zdroj: <https://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/tiskovezpravy/DIAMO-Hornicke-symposium-2018-556144>

Environmentální ochrana (2)

- zásada ochrany a hospodárného využívání nerostného bohatství ..., **jakož i ochrany ŽP** (§ 1 HZ)
- prospektor je povinen zjistit skutečnosti potřebné k posouzení možných vlivů využívání výhradního ložiska na ŽP (§ 11 HZ)
- těžař je povinen **včas řešit střety zájmů** při stanovení dobývacího prostoru s cílem omezit nepříznivé vlivy na ŽP (§ 10 HZ)
- výhradní ložiska se musí využívat hospodárně **s vyloučením neodůvodněných nepříznivých vlivů na ŽP** (§ 30 HZ)

Kategorie nerostů

- nerosty: „tuhé, kapalné a plynné části zemské kůry“
- **vyhrazené**: výčet v § 3 odst. 1 HZ → výhradní ložiska
- **nevyhrazené**: neuvedené ve výčtu

- **ložisko nerostů**: „přírodní nahromadění nerostů, též zakládka v hlubinném dole, opuštěný odval, výsypka nebo odkaliště vzniklé hornickou činností“

Časová osa

VYHLEDÁVÁNÍ A PRŮZKUM

- Průzkumné území
- Ložiskový průzkum

DOBÝVÁNÍ NEROSTU

- Dobývací prostor
- Povolení hornické činnosti a činnosti prováděné hornickým způsobem

ODSTRANĚNÍ NÁSLEDKŮ TĚŽBY

- Sanace a rekultivace
- Důlní škody

Statistika počtu evidencí v letech 2012 - 2021

Evidencie geologických prací podle § 7 zákona č. 62/1988 Sb., o geologických pracích a vyhlášky MŽP č. 282/2001 Sb., o evidenci geologických prací.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
organizace	213	218	209	223	242	264	288	244	267	253
evidenční listy *)	3100	3340	3585	4128	5610	6255	7718	6122	6151	5376
geologický výzkum	2	4	2	2	0	3	0	5	2	0
ložisková geologie	24	22	27	26	11	11	18	24	28	17
hydrogeologie	1941	2051	2448	2768	4193	4523	5996	4707	4871	4227
inženýrská geologie	818	944	816	1091	1324	1700	1694	1561	1457	1531
zvláštní zásahy do zemské kůry	97	158	123	97	107	106	99	52	56	49
geologie životního prostředí	63	83	67	84	54	46	59	43	35	72
zjišťování a odstraňování znečištění	179	132	153	139	109	121	140	116	128	71

Srovnej

zákon 62/1988 se vztahuje na všechny druhy GP – tj. i hydrogeologické (hledání vody), zkoumání stavu území – srov. statistiku zde: <http://www.geology.cz/extranet/sgs/evidencie-geologických-prací>

Vyhledávání a průzkum ložisek

– etapy ložiskového průzkumu

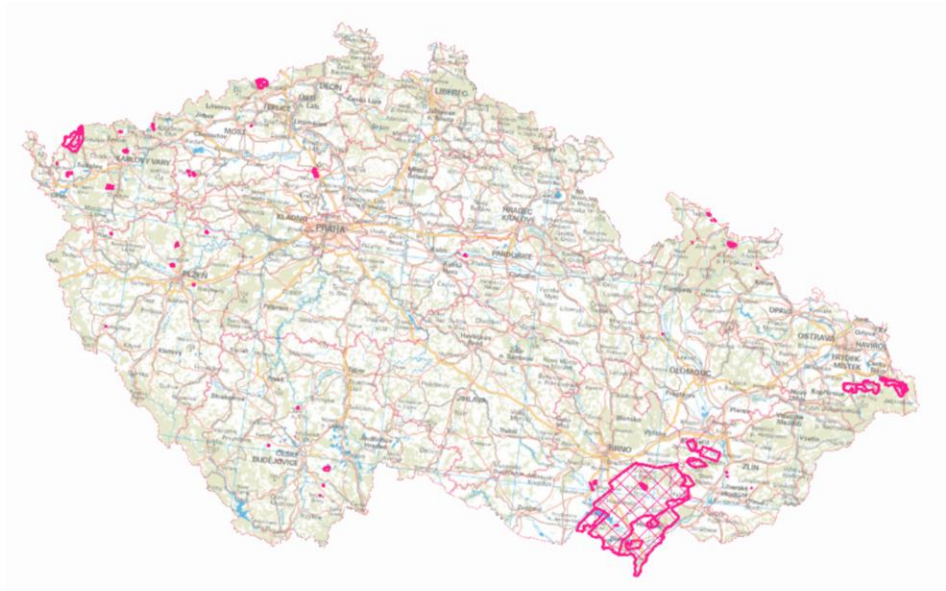
- vyhledávání: zjistit možný výskyt
- průzkum: pro využitelnost evidovaného ložiska
- před stanovením dobývacího prostoru

– **těžební průzkum:** v dobývacím prostoru

- vazba na § 31 odst. 3 HZ: povinnost těžaře

– **odpovědný řešitel GP:** oprávněn projektovat, provádět a vyhodnocovat geologické práce

SURPOL 2017: deklarování zájmu státu na geologické prozkoumanosti území a dalším zpřesňování informací o domácím nerostném surovinovém potenciálu, zejména o nových moderních surovinách

27 MP904Zk Právo životního prostředí II - podzim 2022

MUNI
LAW

Průzkumná území: <http://www.geology.cz/extranet/sgs/nerostne-suroviny/surovinovy-informacni-system>

Průzkumné území

– stanoví **MŽP** rozhodnutím

- není navazující řízení podle zákona EIA

– **výhradní právo na průzkum** výhradního ložiska

- také ochrana ŽP před duplicitními pracemi

– **zamítnutí žádosti (mj.)**

- rozpor průzkumu se státní surovinovou politikou nebo se státní politikou ŽP
- **další veřejný zájem převyší zájem** na dalším průzkumu a následném využití výhradního ložiska

veřejný zájem na vyhledávání nových zdrojů nerostů (vědomosti státu o vlastním potenciálu nerostného bohatství je zásadní z hlediska zajištění dostatku surovin pro ekonomiku) – srov. např. MS v Praze 17 A 38/2020 - 58

- Návratnost prostředků vynaložených na GP ze státního rozpočtu (vazba na § 24 HZ = souhlas MŽP)
- Posuzování spojitosti průzkumu s následným využitím ložiska, zákonodárce zakotvil až do části věty následující po spojce "nebo." Pokud tedy správní orgán zvažoval při posuzování žádosti o stanovení průzkumného území i následné těžební využití ložiska, měl podle ustanovení § 4a odst. 6 zákona o geologických pracích konkretizovat, jaký veřejný zájem převyšil zájem na dalším průzkumu a následném využití ložiska. Vzhledem k tomu, že stěžovatel již v podané žádosti deklaroval zájem na obnovení těžby polymetalických rud v dané oblasti, byla by úvaha v tomto směru více než žádoucí. Veřejným zájmem, jež by mohl být v takovém případě zvažován, by jistě byl v tomto směru např. zájem na ochraně přírody a krajiny, ohrožených druhů živočichů či zájem na ukončení dalších rozsáhlých zásahů do krajiny, apod. (NSS 7 As 59/2009 – 142)
- Ve věci, již se týkal rozsudek č. j. 7 As 59/2009 – 142, „[b]ylo vysoce pravděpodobné, že pokud bude geologický průzkum úspěšný, požádá soukromý investor i o příslušná povolení nutná pro dobývání nerostu samého. Jelikož jsou aktivity směřující k budoucímu dobývání nerostu pro žadatele finančně nákladné, bylo namístě, aby se správní orgán v co nejranější fázi celého procesu zabýval otázkou, zda neexistuje závažný veřejný zájem bránící těžbě samotné a nečinil tak až ve fázi povolování dobývání nerostu. (NSS 9 As 121/2018 – 47)

Průzkumné území (2)

– účastníci řízení

- obec (na jejich území je průzkumné území navrženo)
- nikoliv „environmentální“ spolky (srov. § 70 ZOPK)
srov. např. MS v Praze 14 A 23/2021 – 51

– poplatek za oprávnění provádět ložiskový průzkum

- za km²: progresivní zvyšování za každý započatý rok
- příjmem obce: není účelová vázanost (za omezení rozvoje obce)

Provádění geologických prací

1. schválený **projekt GP** (schvalování zadavatelem)
2. dojde-li k **zásahu do pozemku** oznámit obci 15 dnů předem
3. zaslat k **vyjádření KÚ** (lhůta 30 dnů): významnější projekty ➡
pravomoc vyžádat provedení biologického nebo odborného hodnocení
 - zvláštní pravidlo pro GP spojené se zásahem do pozemku, jejichž cílem je **následné využití průzkumného díla na stavbu k jímání podzemní vody** nebo pro vrty pro využívání energetického potenciálu podzemních vod (viz jaro 2022)
 - provádět odborně, racionálně a bezpečně, vést dokumentaci
 - průzkum důlními díly: povolení hornické činnosti

§ 9 ZHČ - pro vyhledávání a průzkum výhradního ložiska důlními díly, a to svislými důlními díly o hloubce větší než 40 m, vodorovnými či úklonnými důlními díly o délce větší než 100 m, nebo i uvedenými důlními díly kratšími, jestliže z nich jsou ražena další důlní díla, jejichž délka spolu s uvedenými díly přesáhne 100 m; povolení se vyžaduje také pro zajištění a likvidaci těchto důlních děl

Provádění geologických prací (2)

- **respektovat zájmy chráněné zvláštními předpisy**
- § 22 ZGP (mj.)
 - ZPF: v době vegetačního klidu, co nejmenší škody na ZPF, až dočasné odnětí (je-li delší než rok)
 - vodní poměry: povolení VÚ pro práce spojené se zásahem do pozemku v záplavovém území či ochranných pásmech vodních zdrojů
 - lesy: zásady ochrany PUPFL v § 13 LZ
- § 21 ZGP: zrušení PÚ při opakovaném nebo závažném porušení povinností

Výhradní ložiska

- **zásoby výhradního ložiska** (§ 13 a 14 HZ)
- zjištěné a ověřené množství vyhrazených nerostů
- bilanční/**nebilanční**: v současnosti využitelné (technologicky a ekonomicky)
- **vázané**/volné: v ochranných pilířích staveb a k zajištění bezpečnosti provozu a ochrany dalších zájmů

Odpis zásob

- vynětí ze zásob, resp. převedení do nebilančních zásob
- **rozhoduje MPO**
 - souhlas MŽP, nebo po projednání s ČBÚ (v období dobývání)
- na návrh organizace nebo orgánu na úseku ŽP
- důvody (§ 14a odst. 2 HZ): mj. dobývání by ohrozilo zákonem chráněné obecné zájmy (zejména ŽP) a význam jejich ochrany převyšuje zájem na vydobytí zásob
- **úplnost návrhu** zásob ložiska zajistí organizace (nevymahatelné
 - není lhůta)

Srov. právní výklad k odpisu: https://www.vlada.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/jednani_rady/Zapis_30--jednani-RVUR_15-03-2016_pril--c--8_stanovisko-MZP-k-odpisu-zasob.pdf

Územní ochrana ložisek nerostů

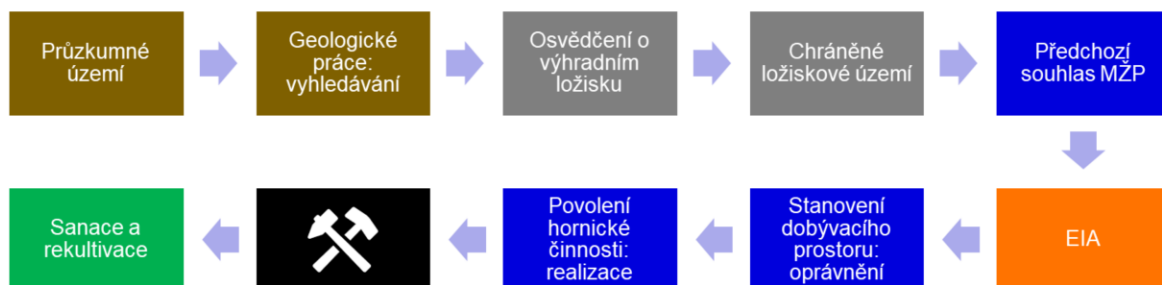
- **chráněné ložiskové území:** omezení stavební činnosti z důvodu ochrany výhradního ložiska přispívá i k ochraně ŽP (blíže viz také Pozemkové právo na podzim 2021)
- při územním plánování vycházet z podkladů o zjištěných a předpokládaných výhradních ložiscích
- **limit využití území**
 - stanoviska MŽP, MPO a báňských úřadů ke konkrétním stavbám (§ 19 HZ)

- lze vymezit území se zvláštními podmínkami geologické stavby – zde nutné závazné stanovisko pro vydání rozhodnutí dle SZ (§ 13 odst. 3 ZGP) - např. poddolovaná nebo území s rizikem sesuvů
- v některých oblastech je chráněno pro nerost i 100 % území obce, např. 12 % území ústeckého kraje

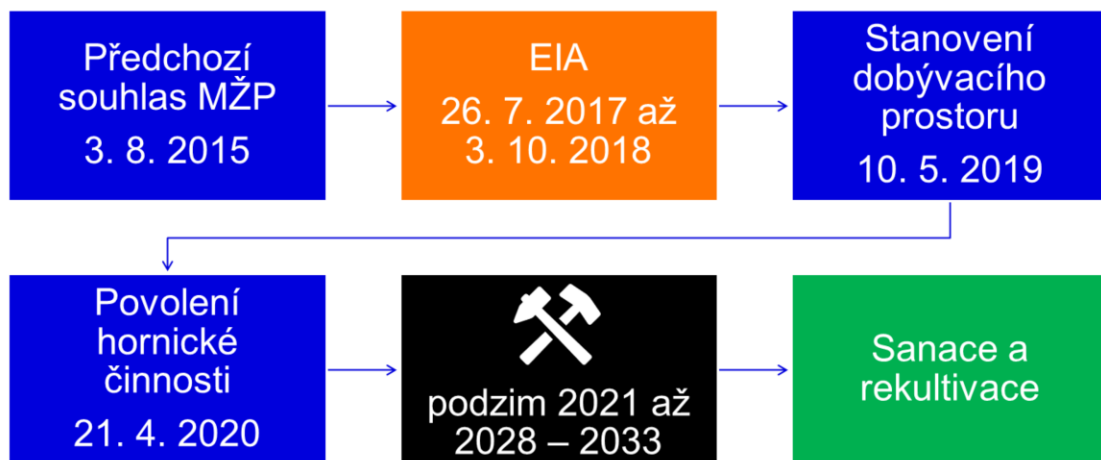
Povolování těžby

Povolování těžby výhradního ložiska

Povolování těžby: Štěrkopískovna Řípec

Předchozí souhlas MŽP

- bez něj nelze požádat o stanovení dobývacího prostoru
- **podmínky**
 - vztahující se k tvorbě surovinové politiky
 - návratnost státních prostředků na průzkum
- **přednost zadavatele průzkumu**
 - jinak výběr: lepší využití výhradního ložiska a ochranu zákonem chráněných zájmů

- závaznost politiky vyplývá z 24/2 HZ:
- ...jeho právní závaznost vyplývá toliko z přímého odkazu právního předpisu na tento dokument, tedy i z § 24 odst. 2 HZ. Povaha a závaznost surovinové politiky je obdobná jako u politiky územního rozvoje (NSS 4 As 33/2013-28).
- Vícha, O. Horní zákon: Zákon o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě : komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2017, § 27 odst. 2: Z důvodové zprávy k vládnímu návrhu zákona č. 541/1991 Sb. (Česká národní rada, VI. volební období, 1991, tisk č. 418) vyplývá, že "účelem předchozího souhlasu je především přezkoumání záměru podnikatele z hlediska zabezpečení národního hospodářství nerostnými surovinami včetně možnosti dovozu a vývozu těchto surovin". V současné době se však tento institut jeví jako překonaný a nadbytečný, neboť orgány ochrany životního prostředí jsou dotčenými orgány v řízení o stanovení dobývacího prostoru.

Posouzení vlivů na životní prostředí

– povinně: kategorie I (mj.)

- ropa nad 500 t/den; zemní plyn 500 000 m³/den
- těžba v novém dobývacím prostoru s povrchovou těžbou na ploše 25 ha
- povrchová těžba na ploše 25 ha nebo 1 000 000 t/ročně
- těžba rašeliny nad 150 ha

– podle zjišťovacího řízení: kategorie II (mj.)

- ropa nad 50 t/den; zemní plyn 50 000 m³/den
- těžba v novém dobývacím prostoru s povrchovou těžbou na ploše 5 ha
- povrchová těžba na ploše 5 ha nebo 10 000 t/ročně
- dobývací prostor s hlubinnou těžbou, hlubinná těžba
- těžba z říčního dna a těžba rašeliny

- do roku 2017 cca 3 % všech záměrů:
https://science.law.muni.cz/knihy/monografie/Vomacka_Posuzovani_vlivu.pdf – kapitola č. 13

kódy 77 až 83 (včetně úpravy surovin)

- plocha – výklad zde:
<https://portal.cenia.cz/eiasea/dokumenty/dokumentSoubor/166/Methodick%C3%BD%20v%C3%BDklad%20vybran%C3%BDch%20bod%C5%AF%20p%C5%99%C3%ADlohy%20%C4%8D.%201%20k%20z%C3%A1konu.pdf?lang=cs>
- Pokud je pro záměr těžby nutné stanovení dobývacího prostoru, pak je pro zařazení rozhodující **plocha dobývacího prostoru** a nikoliv plocha těžby, která může být menší. Za plochu těžby se pro účely zařazení záměrů do tohoto bodu považuje součet ploch těžby a ploch souvisejících s těžbou (přiměřeně lze použít definici uvedenou v § 18 odst. 2 vyhlášky o obecných požadavcích na využívání území: „Plochy těžby nerostů zahrnují zpravidla pozemky povrchových dolů, lomů a pískoven, pozemky pro ukládání dočasně nevyužívaných nerostů a odpadů, kterými jsou výsypky, odvaly a kaliště, dále pozemky rekultivací a pozemky staveb a technologických zařízení pro těžbu. Do plochy těžby nerostů lze zahrnout i pozemky související dopravní a technické infrastruktury.“).
- Záměry těžeb jsou specifické oproti jiným záměrům v tom, že se v čase mění s postupem těžby v území. Vzhledem k tomu, že v době provedení vyhodnocení vlivů těchto záměrů na životní prostředí nejsou jasné např. těžební technologie, dopravní souvislosti, stav jednotlivých složek životního prostředí a priority jejich ochrany, posun v legislativě ani

případný vývoj koncepcí státu týkajících se těžeb ve velmi vzdáleném časovém horizontu, je na základě § 5 odst. 2 ZPV nutné, aby příslušné vyhodnocení vlivů těchto záměrů na životní prostředí bylo provedeno na reálně vyhodnotitelnou dobu, která je cca 20 let. Dle praxe v posuzování vlivů na životní prostředí (od roku 2002 do současnosti) se jedná o dobu, na kterou lze reálně provést vyhodnocení vlivů na životní prostředí v dostatečné kvalitě. Je tedy třeba, aby tato skutečnost byla respektována v příslušných dokumentech (oznámení záměru, dokumentace vlivů záměru na životní prostředí) jejich zpracovateli (v případě záměru na delší časové období je třeba těžbu rozdělit na etapy a posuzovat vždy pouze etapu na následujících cca 20 let.

Stanovení dobývacího prostoru

- rozhodnutím ve správním řízení
- je i rozhodnutím o změně využití území v rozsahu jeho vymezení na povrchu
 - § 27 odst. 6 HZ: vazba na stavební zákon; NSS 4 As 116/2020 – 99
- navazující řízení
- nepostačuje k zahájení těžby

NSS 4 As 116/2020 – 99:

- Na závěru, že řízení o stanovení dobývacího prostoru je územním řízením podle stavebního zákona, nic nemění poukaz stěžovatele na § 24 až § 29 horního zákona a jeho argumentace tím, že úprava v tomto zákoně a stavebním zákoně je odlišná, kdy horní zákon obsahuje jak hmotněprávní, tak i speciální procesní ustanovení týkající se dobývacích prostorů. Stěžovateli lze přisvědčit potud, že tato právní úprava v horním zákoně je vůči stavebnímu zákonu speciální, a bude tak přednostně aplikována v řízení o stanovení dobývacího prostoru. Nemění však nic na závěru, že řízení o stanovení dobývacího prostoru je zároveň územním řízením dle stavebního zákona. Jedná se o běžný vztah obecné a speciální právní úpravy, při kterém je třeba postupovat podle speciální právní úpravy, a pokud není k dispozici, tak podle obecné právní úpravy.
- Nejvyšší správní soud opakuje výše již uvedené závěry, že přestože stanovení dobývacího prostoru bezprostředně neomezuje využití pozemků, na kterých je stanoven, **neznamená to, že by v řízení o stanovení dobývacího prostoru nebylo nutné posuzovat požadavky, které stanoví zvláštní předpisy (např. zákon o ochraně zemědělského půdního fondu, zákon o vodách, zákon o ochraně přírody a krajiny či zákon o lesích) pro ochranu chráněných zájmů. Dochází totiž k závaznému stanovení poměrů v území, zakládá se právo stěžovatelky na dobývání nerostů v dobývacím prostoru a v dotčeném území musí být chráněny veřejné zájmy.**

Stanovení dobývacího prostoru (2)

- dotčené veřejné a soukromé zájmy
- **účastníci řízení**
 - vlastníci přímo dotčených nemovitostí
 - obce
 - spolky pouze, je-li navazujícím řízením
- **role dotčených orgánů** (součinnost s orgány ochrany ŽP, ÚP a SÚ)
 - v součinnosti s nimi, tj. podmínky zabezpečující chráněné zájmy; rozhodnutí o námitkách → viz dále

- NSS 5 As 36/2009: účastníci - nejen v dobývacím prostoru, extenzivně, rozsáhlé zkoumání (např. hluk, doprava, prašnost)
- východiskem pro všechny úvahy je rozhodnutí Ústavního soudu Pl. ÚS 19/99 – sousední pozemek
- NS 22 Cdo 2764/2017: Stanovení dobývacího prostoru žalobcům nikterak nebrání v dalším užívání pozemků nacházejících se v jejich vlastnictví, až již tyto leží vně či uvnitř dobývacího prostoru.

Povolení k otvírce, přípravě a dobývání

- řízení probíhá podle § 17 a 18 ZHČ
- povoluje OBÚ: nelze bez něj zahájit dobývání
- vypracováváno též postupně v etapách těžby
- **doložit řešení střetu zájmů** (§ 33 odst. 2 HZ; 17 odst. 2 ZHČ) → č. 44 až 48 a 53
- **součástí je plán sanace pozemků** dotčených těžbou (viz dále)

otvírka – hloubení úvodních důlních děl (jam a štol) zpravidla mimo ložisko nerostu
příprava – ražení rozčleňovacích důlních děl – k přípravě důlních bloků apod.
dobývání – důlní díla sloužící přímo k exploataci nerostu

Těžba ložisek nevyhrazených nerostů

- 1. rozhodnutí o změně využití území = stavební zákon
- 2. povolení k dobývání ložiska (§ 19 HČ)

- plán využívání ložiska (místo plánu otvírky)
- doklad o vyřešení střetů zájmů
- účastníci řízení
 - obec
 - osoby s dotčenými právy
 - spolky, je-li navazujícím řízením

Zvláštní zásahy do zemské kůry

- zřizování, provoz, zajištění a likvidace **zařízení pro**
 - uskladňování plynů nebo kapalin v přírodních horninových strukturách a v podzemních prostorech
 - ukládání radioaktivních a jiných odpadů v podzemních prostorech,
 - průmyslové využívání tepelné energie zemské kůry s výjimkou tepelné energie vody vyvedené na povrch,
 - ukládání CO₂ do přírodních horninových struktur
- **přiměřeně se vztahují ustanovení mj. §§ 11, 16, 32, 33, 36 až 39 HZ**

Řešení střetů zájmů

„Kyanidový Černobyl“ ničil před 20 lety život v řekách, o práci připravil i rybáře

30. 1. 2020

Kyanid, který 30. ledna 2000 unikl ze zlatého dolu Aurul v severorumunském městě Baia Mare, způsobil jednu z největších ekologických katastrof v Evropě. Z odkaliště dolu uniklo asi 100 tisíc metrů krychlových kontaminované odpadní vody. Zamoření postihlo Rumunsko, Maďarsko, Srbsko a částečně i Ukrajinu. Znečištěna byla řeka Someš, ze které se kyanid dostal do druhé největší maďarské řeky Tisy a z té do Dunaje. Ve vodě jedovatá látka zničila většinu flóry a fauny. Do přírody unikly také tuny vysoce toxických těžkých kovů.

- zákaz používání kyanidových sloučenin při úpravě a zušlechťování nerostů
- viz § 30 odst. 2 HZ
- novela č. 366/2000 Sb.

Zdroj: <https://ct24.ceskatelevize.cz/veda/3040485-kyanidovy-cernobyl-nicil-pred-20-lety-zivot-v-reakach-o-praci-pripravil-i-rybare>

Řešení střetů zájmů (2)

- ochrana **zemědělského půdního fondu**
- návrhy na stanovení DP musí být odsouhlaseny (po získání předchozího souhlasu MŽP podle § 24 HZ) + souhlas s odnětím pozemků, je-li třeba
- řídit se zásadami ochrany
- navrhnout nejvýhodnější řešení včetně možnosti rekultivace
- etapizace záboru
- **podobně ochrana lesa**

Řešení střetů zájmů (3)

– ochrana přírody

- zákaz těžby ve vybraných zvláště chráněných územích
- ochrana krajinného rázu; významných krajinných prvků; rostlin a živočichů

– ochrana v režimu vodního zákona

- ochranná pásma vodních zdrojů
- omezení těžby v CHOPAV
- povrchová těžba odkrývající souvislou hladinu podzemních vod
- omezení těžby v záplavových územích

- § 30 VZ: V ochranném pásmu I. a II. stupně je zakázáno provádět činnosti poškozující nebo ohrožující vydatnost, jakost nebo zdravotní nezávadnost vodního zdroje, jejichž rozsah je vymezen v opatření obecné povahy o stanovení nebo změně ochranného pásma.
- § 28a VZ: v rozsahu stanoveném nařízením vlády je zakázáno - těžit nerosty povrchovým způsobem nebo provádět jiné zemní práce, které by vedly k odkrytí souvislé hladiny podzemních vod + těžit a zpracovávat radioaktivní suroviny,
- např. zákaz se nevztahuje na těžbu štěrků, písků a štěrkopísků, budou-li časový postup a technologie těžby přizpůsobeny možnostem následného vodohospodářského využití prostoru ložiska,
- § 67 VZ: V aktivní zóně je dále zakázáno těžit nerosty a zeminu způsobem zhoršujícím odtok povrchových vod a provádět terénní úpravy zhoršující odtok povrchových vod.

- Subjektivní hodnocení VAK Hodonín v závislosti na rozsudek KS v Brně 31 A 112/2020-404: Krajský soud však v právní rovině potvrdil téměř všechna souhlasná stanoviska úřadů. Na základě toho je nutno konstatovat, že legislativa České republiky není schopna ochránit vodní zdroj pro 140 tis. obyvatel. V každém paragrafu, o který jsme opírali svůj nesouhlas existuje nějaké „ale“, kterým je možno paragraf vyložit tak, jak je potřeba, resp. jak se to aktuálně hodí. Vláda sice zpracovává strategické materiály o ochraně životního prostředí, nicméně v reálném životě skutečný, uchopitelný a vymahatelný nástroj k ochraně neexistuje.

Řešení střetů zájmů (4)

- stacionární **zdroj znečišťování ovzduší** uvedený v příloze č. 2: mj. povrchové doly
- **archeologické nálezy**: § 22 odst. 2 PamZ: záchranný archeologický výzkum
 - území po těžbě naopak bez možnosti archeologického nálezu
- a další podle situace

Příloha č. 2 zákona o ochraně ovzduší

bod 5.11 přílohy č. 2 zákona o ochraně ovzduší: Kamenolomy, povrchové doly paliv nebo jiných nerostných surovin, zpracování kamene, paliv nebo jiných nerostných surovin (především těžba, vrtání, odstřel, bagrování, třídění, drcení a doprava), výroba nebo zpracování umělého kamene, ušlechtilá kamenická výroba, příprava stavebních hmot a betonu, recyklační linky stavebních hmot, o celkové projektované kapacitě vyšší než 25 m³ za den.

Pomůcka

Přehled dotčených orgánů při stanovení dobývacího prostoru a při povolení povrchového dobývání ložisek

Marek Mikoláš, OBÚ v Ostravě

V předloženém přehledu jsou uvedeny nejčastější příklady dotčených orgánů, jimž přísluší ochrana objektů a zájmů chráněných podle zvláštních právních předpisů, které mohou nastat při stanovení dobývacího prostoru a při povolení povrchového dobývání ložisek.

49 MP904Zk Právo životního prostředí II - podzim 2022

MUNI
LAW

- <https://www.tezebni-unie.cz/mineralni-suroviny/archiv/> - číslo 2+3/2020

Územní ekologické limity

– usnesení vlády č. 444/1991

- povinnost úřadů „respektovat závazné linie omezení těžby a výsypek ve správních řízeních a rozhodnutích o funkčním využití území, o umístění staveb a zařízení, které nesouvisí s dobýváním a o povolení hornické činnosti, výsypek, složišť popílku a rekultivací“

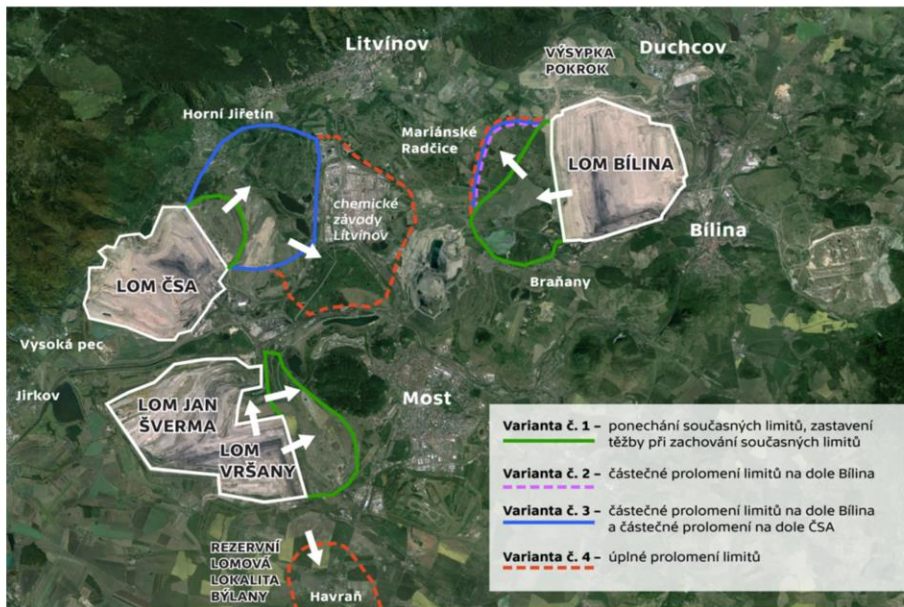
– usnesení vlády č. 827/2015

- schvaluje hranici územně ekologických limitů těžby na lomu Bílina dle přílohy s tím, že hranice limitů těžby bude stanovena 500 m od zastavěného území obce

– zamýšleny jako dočasné nebo trvalé?

- cílem ochrana zbytků osídlení ↔ dočasné opatření do schválení příslušné legislativy adekvátně upravující řešení střetů zájmů

- (!?) význam nařízení vlády č. 342/2016 Sb. o příspěvku ke zmírnění sociálních dopadů souvisejících s restrukturalizací nebo útlumem činnosti právnických osob zabývajících se těžbou uhlí nebo uranu

51 MP904Zk Právo životního prostředí II - podzim 2022

MUNI
LAW

- Zdroj:
http://www.ceskatelevize.cz/ct24/sites/default/files/styles/scale_1180/public/images/1531124-626159.png?itok=oOxVX0y-
- SURPOL 17: Na lomu ČSA ponechala vláda územně ekologické limity v platnosti. V materiálu „Řešení dalšího postupu územně ekologických limitů těžby uhlí v severních Čechách“, který vzala vláda na vědomí v rámci usnesení č. 827 ze dne 19. října 2015, vláda uložila v bodu IX. „Nástroje k naplnění opatření při zvolení korekce limitů těžby na lomu Bílina, včetně možných sociálních opatření“ úkol „zpracovat do návrhu surovinové politiky možnost využití strategických zásob na lomu ČSA“ (bod 3.2.) a úkol „V případě přijetí varianty č. 2 (posun ÚEL jen na dole Bílina) zajistit trvalé zachování přístupu k ložisku ČSA a jeho ochrany ve stávajícím rozsahu“ (bod 13). Další hodnocení situace proběhne v roce 2020 a bude záviset především na postupu výstavby nových jaderných bloků, které by podle Státní energetické koncepce měly do budoucna nahradit významnou část tepelných elektráren. Pokud bude v budoucnosti ČR hrozit nedostatek elektřiny a tepla, není vyloučeno, že bude znovu třeba uvažovat o využití „strategických“ zásob na lomu ČSA, eventuálně o využití jiných rezervních lokalit. Je však třeba mít na zřeteli, že jakékoliv budoucí rozhodnutí o potřebě uhlí z ČSA by neznamenovalo okamžitý přístup k surovině. Délku legislativního procesu umožňujícího zahájení těžby lze odhadovat na 4 – 5 let a zhruba stejnou dobu by trvala následná těžba skrývky.

Rozšíření těžby štěrkopísku nechceme, řekli v referendu obyvatelé Tovačova

9. října 2021 20:30

Těžba štěrkopísku se v Tovačově na Přerovsku na pozemcích města rozšiřovat nebude. Rozhodli o tom místní v referendu, které se konalo společně s volbami do Sněmovny. Většina hlasujících byla proti.

ilustrační snímek | foto: Tomáš Krst, MAFRA

„Šestasedmadesát procent voličů, tedy devět stovek lidí, hlasovalo pro ne. Tedy že nechťejí, aby se těžba rozšiřovala. Zbytek, tedy 250 voličů, bylo pro rozšíření těžby,“ shrnul starosta Tovačova Marek Svoboda.

52 MP904Zk Právo životního prostředí II - podzim 2022

MUNI
LAW

- https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/v-chropyni-se-pisek-tezit-nebude-odhlasovali-obyvatele_451288.html
- blíže např.: https://is.muni.cz/th/wulz6/448778_ObrslikovaKamila_DP.pdf – s. 68 an.
- POKORNÝ, J. Možnosti obce při ochraně ŽP v případě výskytu ložiska vyhrazeného nerostu zlata na jejím území. In: DAMOHORSKÝ, Milan a Tereza SNOPKOVÁ. Role obcí v ochraně životního prostředí z pohledu práva. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta v nakladatelství Eva Rozkotová, 2015.

Obec	Datum konání	Počet voličů	Volební účast (%)	Platnost (A/N) / Závaznost (A/N)	Výsledek (A/N) (počet hlasů v %)
Drahoňův Újezd	25.03.2006	112	80,4 %	A /A	A (97,8 %)
Tisovec	25.03.2006	265	75,1 %	A /A	N (68,8 %)
Litvínov	01.12.2006	21 672	38,2 %	N /N	A (95,5 %)
Mírová	19.01.2007	208	61,5 %	A /A	N (74,2 %)
Prosetín	5. - 6. 10. 2009	646	66,4 %	A /A	N (96,5 %)
Liboš	20.06.2009	481	59,3 %	A /A	N (92,3 %)
Věřovany	10.10.2009	1 123	61,3 %	A /A	N (91,7 %)
Břežany II - 01	10.03.2012	497	40,6 %	A /A	N (63,9 %)
Břežany II - 02	10.03.2012	497	40,6 %	A /A	N (66,3 %)
Jenišov	10. - 11. 10. 2014	625	45,3 %	A /A	N (90,46 %)
Vojkovice	15.11.2014	584	22,3 %	N /N	A (86,9 %)
Obec Chotilsko	10. - 11. 10. 2014	365	67,1 %	A /A	A (98,78 %)
Krásný dvůr	07.02.2015	589	32,4 %	N /N	-
Kyškovice	7. - 8. 10. 2016	237	75,9 %	A /A	N (98,89 %)
Vědomice	7. - 8. 10. 2016	687	71,6 %	A /A	N (98,58 %)
Chropyně	20. - 21. 10. 2017	4072	50,0 %	A /A	A (80,86 %)
Lhota Rapotina	12. - 13. 10. 2018	334	79,0 %	A /A	A (92,42 %)
Brniště - 01	19.06.2020	1061	49,6 %	A /A	A (57,98 %)
Brniště - 02	19.06.2020	1061	49,6 %	A /N	N (49,42 %)
Stěblová - 02	2. - 3. 10. 2020	196	74,5 %	A /A	N (46,57 %)
Stěblová - 02	2. - 3. 10. 2020	196	74,5 %	A /A	N (83,56 %)

53 MP904Zk Právo životního prostředí II - podzim 2022

MUNI
LAW

Zdroj: Kamila Obršlíková: [Referendum jako prostředek účasti veřejnosti na ochraně životního prostředí](#). MU 2021.

Vlastnickým právem proti těžbě

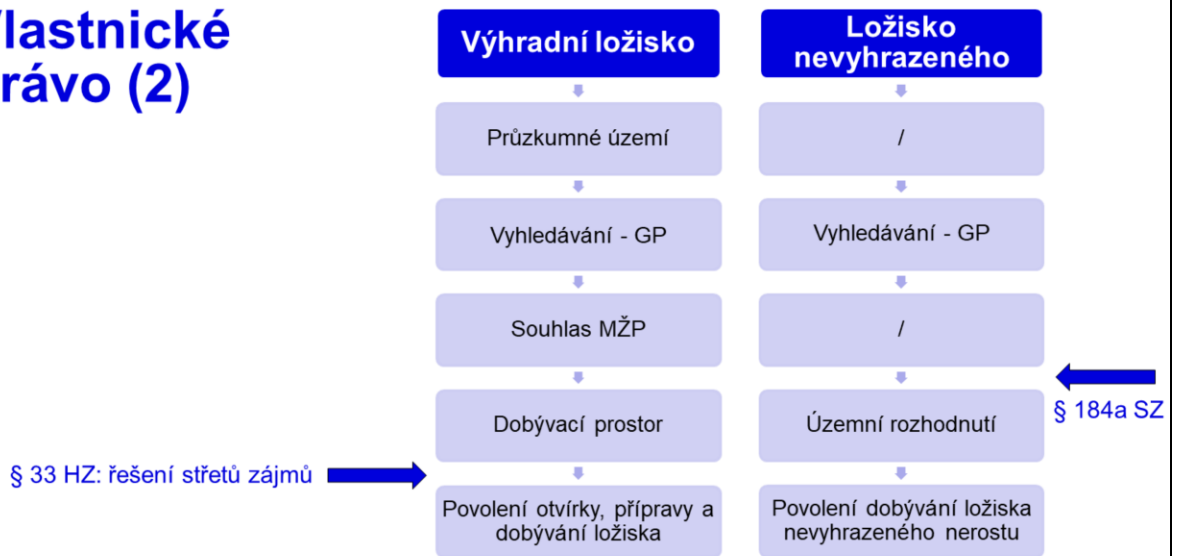
– „Nejsem si jist, zda občané vědí, že klíč k povolení těžby leží především na městu. To vlastnilo pozemky, na kterých je plánováno těžit. Pokud město předmětné pozemky neprodá, k těžbě nikdy nemůže na základě horního zákona dojít,“ uvedl Brabec.

– zdroj: https://hodoninsky.denik.cz/zpravy_region/ministr-brabec-jsem-proti-tezbe-sterkopisku-20200130.html

– **vyvlastnění pozemků pro těžbu zrušeno zák. č. 498/2012 Sb.**

- A znovu opakuji, ten nejdůležitější klíč k zastavení těžby u Uherského Ostrohu drží samo město, které rozhoduje o prodeji pozemků ve svém vlastnictví a o změně vlastního územního plánu. Tam je potřeba napnout všechny síly a zamítavý postoj zastupitelů města k těžbě do budoucna udržet,“ vyjádřil se k rozsudku ministr životního prostředí Richard Brabec.
 - https://www.mzp.cz/cz/news_20201113-MZP-postupovalo-vuci-tezbe-u-Uherskeho-ostrohu-spravne-a-podle-zakona-rozhodl-soud
- V ČR existují v nejrůznějších oblastech veřejné zájmy, které se vyznačují tím, že pro jejich dosažení se musí někdy „obětovat“ jiné zájmy, práva či hodnoty. Při poměřování protichůdných zájmů, práv a hodnot je třeba, aby všichni dotčení měli právo uplatnit svůj hlas, aby všechny relevantní argumenty byly pečlivě zváženy a aby protichůdné zájmy a hodnoty byly dotčeny, jen není-li zbytí a pokud možno v co nejmenší míře, a újmy vzniklé dotčením byly patřičně kompenzovány. Nikdo však nemá právo prosazení veřejného zájmu, například vybudování trvalého úložiště, zabránit jen proto, že jeho případné negativní dopady nechce ve své blízkosti („not in my backyard“).
 - NSS 2 As 377/2018 – 61 (bod č. 28)

Vlastnické právo (2)

- Vyřešení střetu zájmů má totiž za cíl odstranění právních překážek výkonu hornické činnosti tak, aby mohla být z hlediska právních vztahů prováděna nadále bezrozporně - NSS 7 A 133/2002-33 + NSS 7 AS 21/2007-191
- Hrozba újmy musí být vzhledem k podmínkám v okolí reálná a její intenzita musí být srovnatelná se zničením, poškozením či podstatným snížením některého z užitných parametrů daného objektu - NSS 2 As 196/2016-133

Argumenty: vyvlastnění za účelem těžby

Pro

- nepřemístitelná ložiska
- riziko spekulací a vydírání
- možnost využít vlastnictví státu
- standardní nástroj
- horní svoboda jako zásada

Proti

- lepší vyjednávací pozice vlastníků
- silnější ochrana práv místních obyvatel
- nepotřebné, historicky překonané
- dostatek institutů státní regulace
- zvýhodňovalo stát
- eliminace negativních důsledků těžby

Věcný záměr zákona o vyvlastnění z prosince 2020

- RIA: Je pocítována veřejná objednávka na znovuzavedení možnosti vyvlastnění ve veřejném zájmu.
- požadavek: KZPS, HK, SP ČR
- vypořádání: Účely vyvlastnění nebudou součástí nového zákona o vyvlastnění, tyto jsou upraveny v jednotlivých speciálních zákonech v gesci dotčených resortů. V případě potřeby doplnění účelu vyvlastnění do speciálního zákona, bude toto řešeno resortem, do jehož gesce konkrétní zákon spadá. V případě horního zákona je třeba projednání dané záležitosti MPO s Báňským úřadem. ... Účel vyvlastnění v rámci horního zákona si může gestor vyřešit již dnes bez ohledu na věcný záměr zákona o vyvlastnění.

Ekonomické nástroje

– úhrada z **dobývacího prostoru**

- za hektar plochy
- příjmem obce: kompenzace za omezení (není účelově vázáno)

– úhrada z **vydobytých nerostů**

- max. 10 % z tržní ceny (zohledněny i náklady na těžbu) – podle nerostu
- příjmem státu (od 25 % do 67 %): částečná účelová vázanost k nápravě škod na ŽP způsobených dobýváním výhradních i nevyhrazených ložisek, zajištění a likvidaci opuštěných důlních a průzkumných děl + obcí

- <https://oenergetice.cz/energetika-v-cr/senat-podporil-navrh-aby-kraje-dostaly-cast-vynosu-z-tezby-nerostu>
- <https://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/100911/84676>

Smysl poplatků podle SURPOL

průzkumné území

nezdržovat průzkum
nespekulovat dlouhodobým držením
(spekulace)

úhrada z dobývacího prostoru

snášení omezení hornickou činností

úhrada z vydobytých nerostů

náhrada za majetek státu (renta)
kompenzace za negativní důsledky
hornické činnosti

58 MP904Zk Právo životního prostředí II - podzim 2022

**MUNI
LAW**

Alternativní pohled

- úhrada z vydobytého nerostů (chápání Hnutí Duha):
- dražší uhlí se méně vyplatí spalovat v hnědouhelných elektrárnách

závěr NKÚ 18/35 Majetek a peněžní prostředky státu, se kterými je příslušný hospodařit ČBÚ:

- Výše sazeb úhrad za jednotlivé druhy vydobytých nerostů stanovuje od 1. ledna 2017 nařízení vlády č. 98/2016 Sb., o sazbách úhrady. V ustanovení § 33k odst. 3) horního zákona je uvedeno, že výše těchto sazeb může být nařízením vlády zvyšována na základě vývoje tržních cen, a to ve lhůtách nejméně pěti let. Z právní úpravy však není zřejmé, jak a kým budou tržní ceny nerostů pro jednotlivé druhy vydobytých nerostů zjišťovány, aby mohlo dojít k aktualizaci sazeb. V úhradových příznáních nejsou poplatníci povinni výše tržních cen uvádět. Návrh novely horního zákona zpočátku roku 2019 stanovil k již existující povinnosti osob vykonávajících hornickou činnost poskytovat MPO zákonem stanovený rozsah dat báňsko-technické evidence nově také povinnost poskytovat údaje o nákladech na těžbu a údaje o průměrné tržní ceně za jednotlivé druhy vydobytých nerostů, které jsou předmětem úhrady. Návrh novely byl vládě ČR předložen Ministerstvem průmyslu a obchodu ve spolupráci s ČBÚ dne 18. února 2019 pod čj. 458/18 s rozporem podnikatelských a zaměstnaneckých svazů a následně byl z jednání vlády stažen.

Plnění funkcí ekonomických nástrojů

	Fiskální	Kompenzační	Internalizační	Motivační	Obtěžování
Průzkumné území					
Úhrada z dobývacího prostoru					
Úhrada z vydobytých nerostů		10 až 27 %			
Platby za zábor půdy		45 %			
Náklady na sanaci					
Platby za vodu					
Platby za znečišťování ovzduší					

Kritika ekonomických nástrojů

- **příliš nízké?**
- nezohledněno zatížení **sousedních obcí či krajů** (srov. věcný záměr novely z 2012/2013 či pokusy 2020/2021)
 - vláda 2022: Obce, kraje i stát získají díky zdanění těžby více peněz z dobývání nerostných surovin na svém území. Pamatovat budeme i na přilehlé obce – neutrální stanovisko k <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&T=164>
- **pouze u vyhrazených nerostů** (citlivé zvláště u „zestátněných“ ložisek nevyhrazených)
- **omezená účelová vázanost**

Štýsova dvojčata

61 MP904Zk Právo životního prostředí II - podzim 2022

MUNI
LAW

Zdroj: <http://ihli.cz/category/stysova-dvojcata/>

Přírodě blízká rekultivace

62 MP904Zk Právo životního prostředí II - podzim 2022

MUNI
LAW

§ 10 odst. 2 ZZPF: Změna souhlasu pro těžbu nerostných surovin prováděnou **ve stanoveném dobývacím prostoru** z důvodu ochrany přírody je možná pouze na základě vyjádření orgánu ochrany přírody o záměru vyhlášení **registrovaného významného krajinného prvku nebo přechodně chráněné plochy**. Změny souhlasu z důvodu ochrany přírody nesmí převýšit **10 % plochy** řešené původně schváleným plánem rekultivace.

- <http://www.casopis.forumochranyprirody.cz/magazin/analyzy-komentare/dobrodruzstvi-s-prirode-blizkou-obnovou>
- Návrh novely ZPF: květen 2022
- (4) Z důvodu ochrany přírody a krajiny podle zákona o ochraně přírody a krajiny je změna souhlasu pro těžbu nerostných surovin prováděnou ve stanoveném dobývacím prostoru či prostoru územního rozhodnutí pro těžbu možná pouze **po ukončení těžby ve výjimečných případech**, a to na základě vyjádření orgánu ochrany přírody. Změny souhlasu nesmí převýšit **20 % plochy** řešené původně schváleným plánem rekultivace.
- (5) Změna souhlasu pro těžbu nerostných surovin prováděnou ve stanoveném dobývacím prostoru z důvodu ochrany přírody je účinná ode dne doručení vyjádření orgánu ochrany přírody, které potvrzuje zahájení realizace opatření k zajištění zájmů chráněných zákonem o ochraně přírody a krajiny, žadatelí.
- DZ: V současné právní úpravě zákon umožňuje změnu souhlasu pro těžbu nerostných surovin ve stanoveném dobývacím prostoru z důvodu ochrany přírody **pouze pro registrovaný významný krajinný prvek či přechodně chráněnou plochu, což lze považovat za nesystémové řešení, neboť opomijí celé spektrum nástrojů zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny**. Navrhovaná změna rozšiřuje možnou aplikaci na plné spektrum zájmů chráněných zákonem č. 114/1992 Sb. Ve vztahu k zákonu č. 114/1992 Sb. se může jednat například o registrovaný krajinný prvek, přechodně chráněnou plochu, vyhlášení zvláště chráněného území, ochranu zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin, nebo o obecnou ochranu populací druhů zvláště nechráněných, ale např.

obsažených v červených seznamech, včetně ochrany jejich stanovišť, neboť prostory po těžbě jsou vzácné nízkou mírou eutrofizace, na rozdíl od velké části krajiny v ČR.

- Mnohé ohrožené druhy organismů, které se dříve vyskytovaly ve volné krajině, dnes přežívají převážně v činných nebo nerektivovaných těžebních prostorech a deponiích z těžby odvozených (druhy obnažených skal, strmých vodních břehů, vátých písků, osluněných tůní apod.). **Pro jejich zachování často stačí lokalitu ponechat přirozenému vývoji, nebo zhruba udržovat stav, jaký na místě byl při ukončení těžby.** S ohledem na výše uvedené je tedy nelogické a nesystémové, aby se daná výjimka vztahovala pouze na několik vybraných nástrojů zákona č. 114/1992 Sb. a opomíjela ostatní nástroje zákona.

Odstranění následků těžby

08-04-2014

PRÁVNÍ NÁZOR ČESKÉHO BĀNSKÉHO ÚŘADU K PUBLIKOVANÝM NEPŘESNOSTEM

velikost písma ☺ ☻ | Tisk | Email

TISKOVÁ ZPRÁVA Č. 15

Český báňský úřad, v Praze dne 8. dubna 2014

S ohledem na skutečnost, že se v mediích objevují spekulace o výkladu ustanovení horních předpisů týkajících se zahlazování následků hornické činnosti a tvorby rezerv na sanaci a rekultivaci, Český báňský úřad uvádí následující:

1. Povinnost organizace provést likvidaci dolu plyne z ustanovení § 10 odst. 5 zákona č.61/1988 Sb., o hornické činnosti v_{yuš}bninách a státní báňské správě, které zní: „**Při trvalém zastavení provozu v dole nebo lomu je organizace povinna provést jejich likvidaci, nebo předložit obvodnímu báňskému úřadu projekt jejich jiného využití. Neprovede-li organizace likvidaci a je-li ohrožena bezpečnost nebo zdraví lidí, obvodní báňský úřad nařídí provedení likvidace na náklady organizace.**“ Tato povinnost je **obecná a organizace, tedy těžař, ji musí splnit bez ohledu na výši rezervy finančních prostředků.**

2. Povinnost organizace zajistit sanaci a rekultivaci území pozemků dotčených těžbou plyne z ustanovení § 31 odst. 5 zákona č. 44/1988 Sb. (horní zákon) „**Organizace je povinna**

Bakala nenechal v OKD peníze na rekultivace

Redakce 20.9.2016 v 7:26

Foto: Profimedia

Společnost OKD nemá finanční rezervu na útlum těžby a rekultivace. Až se za pár let uzavřou hlubinné doly, čeká tak celý region klidová otázka, kdo útlum a zahlazení dopadů těžby zaplatí.

Průle Českého báňského úřadu číí aktuální stav finančních rezerv OKD na sanaci a rekultivaci přibližně 207 milionů korun a na důle škody pak zhruba 256 milionů korun utužených na vázaných účtech. A to podle Lidových novin (LN) nebude stačit.

63 MP904Zk Právo životního prostředí II - podzim 2022

MUNI
LAW

- <http://www.cbubs.cz/cs/2019-02-11-11-42-53/item/281-pravni-nazor-ceskeho-banskeho-uradu-k-publikovanym-nepresnostem>
- <https://ihli.cz/bakala-nenechal-v-okd-penize-na-rekultivace/>

Ve II. části výroku schválil vytváření finanční rezervy na SaR v DP Řípec podle návrhu uvedeném žádosti a v kapitole 1.6. POPD v DP Řípec ve výši 19,99 Kč na každý 1 m krychlový vytěžené suroviny. Součástí POPD v DP Řípec je Plán sanace a rekultivace území dotčeného těžbou, který byl z hlediska ochrany ZPF schválen shora uvedeným souhlasným, závazným stanoviskem OŽP KUIJK ze dne 31. 12. 2019, č.j. KUIJK 50033/2019, jako orgánu ochrany ZPF. K tomu správní orgán uvádí, že časový průběh sanačních a rekultivačních prací bude závislý na celkové době těžby ložiska, přičemž na ložisku je plánován dlouhodobý průměrný roční objem těžby 250 000 t, což představuje cca 113 500 m³. Kubatura vytěžitelných zásob činí 767 320 m³. Při uvedených objemech je předpokládána doba těžby přibližně 7 let. Výše tvorby finanční rezervy na SaR, vztažená na objemovou jednotku hrubé těžby suroviny, byla stanovena podílem předpokládaných celkových nákladů na technickou a biologickou rekultivaci a vypočtených zásob ložiska určených k exploataci. V dokumentaci vyčíslené náklady na sanaci a rekultivaci pozemků dotčených vlivem dobývání (celkem 15 335 300,- Kč) jsou rozpočteny na celkové vytěžitelné množství zásob. Roční tvorba rezervy je tedy

Odstranění následků těžby (2)

- povinnost **likvidace dolu/lomu** při trvalém zastavení provozu (§ 10 odst. 5 ZHČ)
- **sanace pozemků dotčených těžbou** (§ 31 odst. 5 HZ)
 - uvedení území dotčeného vlivy hornické činnosti do stabilního a bezpečného stavu, který umožní provedení rekultivací podle jiného právního předpisu; součástí sanace je technická likvidace dolu nebo lomu.
 - plán je součástí povolení dle § 10 ZHČ
- povinnost vytvářet **finanční rezervu** na sanaci a rekultivaci pozemků dotčených těžbou a vypořádání důlních škod (§ 37a HZ)
 - zvláštní účet; čerpání schvaluje OBÚ po dohodě s MŽP a vyjádření dotčené obce
 - mít na zvláštním vázaném účtu veškeré peněžní prostředky rezerv do 30. 6. 2030

Zastoupení jednotlivých kategorií v registru SDD

Stav k 1. 1. 2022.

66 MP904Zk Právo životního prostředí II - podzim 2022

MUNI
LAW

Zdroj: <http://www.geology.cz/extranet/sgs/dulni-dila/stara-dulni-dila#>

Rozlišují se:

- stará důlní díla (SDD) dle definice v § 35 horního zákona,
- opuštěná průzkumná důlní díla (OPDD), provozovaná ze státních prostředků v rámci geologického průzkumu, která nebyla po ukončení prací předána těžbě,
- opuštěná důlní díla (ODD), díla mimo provoz, která mají svého majitele nebo jeho právního nástupce,
- ostatní objekty (jiné), většinou podzemní prostory, které byly vyraženy za jiným účelem než pro těžbu a průzkum nerostných surovin.

Stará důlní díla

- **staré**: důlní dílo v podzemí a opuštěný lom po těžbě vyhrazených nerostů, které je opuštěno, a jehož původní provozovatel ani jeho právní nástupce neexistuje nebo není znám
- **opuštěné**: důlní dílo, jehož vlastník nebo provozovatel je znám, avšak toto důlní dílo trvale nebo dlouhodobě nevyužívá.

- povinnost oznámit → registr → zajištění nebo likvidace MŽP
 - ohrožení chráněného zájmu; brání dalšímu rozvoji území
 - financováno úhradami z nerostů - 28 % z části směřující do státního rozpočtu

Chcete vědět více?

